

GENETIIVI MERKITYSVERKKONA

Minna Jaakola *Suomen genetiivi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 995. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2004. 292 s. ISBN 951-746-639-0.

Minna Jaakola tarkastelee väitöskirjassaan nykysuomen genetiivin jäsentymistä merkitystihentymien ja niiden välisten jatkumoiden kategoriaksi, jota sitoo yhteen perheyhtäläisyyksien verkosto. Hän toteaa kuvaavansa ennen kaikkea sitä, miten genetiivin monimerkityksisyys rakentuu ja miten genetiivikategoria jäsentyy sisäisesti. Tutkimuksen teoriakehyksenä on kognitiivinen kielentutkimus, joka kohtelee myös kieliopillisia sijoja merkitysyksiköinä.

Keskeiseksi merkitystihentymäksi paljastuu henkilöviitteisyys, jonka tyypillisenä tapauksena on perinteisestikin genetiivin keskeiseksi merkitystehtäväksi nähty possessiivisuus (*pojan tiskivuoro*). Toinen keskeinen tihentymä on kokonaisuuden ja osan ilmaiseminen (*alueen etuosa*). Nämä adnominaalisen genetiivin keskustyypit tarjoavat Jaakolan analyysin mukaan motivoivat jatkumot niin verbien ja verbin nominaalimuotojen, postpositioiden kuin adjektiivien ja adverbien yhteydessä esiintyville genetiiveille.

Tutkimus jäsentyy selkeästi. Tekijä käy genetiivikategorian läpi sen syntaktisten päätyyppien mukaan. Oman lukunsa saavat N-genetiivi (edussana NP, *Annan auto*), P-genetiivi (edussana adpositio, *pöydän alla*),

A-genetiivi (edussana adjektiivi tai adverbi, *ihmeen ihana*) ja V-genetiivi (edussana verbinmuoto, *sateen sattuessa; lasten täytytty mennä*). Lisäksi luvussa 2 tekijä tarkastelee genetiivin käyttöä tekstuaalisesta näkökulmasta, koko tutkimukselle lähtökohdan tarjoavan viitepistemallin kannalta. Tutkimus on selkeästi kirjoitettu. Mukana on runsaasti havainnollistavia kuvia ja taulukoita. Aiheen käsittelyä leimaa tasapainoisuus niin tutkimuksen etenemisen kuin tyylinkin puolesta.

Jaakolan tutkimuksen erityisansiona on empiirisuus. Jaakola käy systemaattisesti läpi laajan nykysuomen genetiiviaineiston ja täydentää kvalitatiivista analyysia suuntaa-antavilla kvantitatiivisilla tiedoilla eri alaryhmien esiintymissuhteista kirjoitetun yleiskielen aineistoissa. Lisäksi hän tarjoaa tuoreita ja havainnollisia esimerkkejä merkitystihentymien välisistä jatkumoista ja siitä, kuinka ilmaus voi saada mallinsa useammalta suunnalta.

Perusaineistona on HKV-korpuksen noin 6 000 esimerkkiä. Tätä korpusta on täydennetty muutamilla eri tekstilajeja edustavilla kokonaisilla teksteillä sekä poiminnoilla laajoista atk-aineistoista ja Internetistä. Puhutun kielen Jaakola sen sijaan sivuuttaa lähes tyystin, mikä näkyy myös

analyysin tuloksissa. Puhuttu kieli olisi tuonut pronominit väistämättä mukaan tarkasteluun, ja oletettavasti kuva puheaktipersooneien asemasta genetiivin elollisuushierarkiassa olisi selvempi. Myöskään monikon genetiivi ja sen eri muodot eivät nyt saa huomiota.

Sukukielten vertailu ja kirjasuomen kehityksen tarjoama perspektiivi eivät ole mahtuneet mukaan, vaikka Jaakola tarjoaa paikoin viitteitä niiden antoisuudesta. Rajaus on ymmärrettävä, koska tutkimus on tällaisenaankin laaja; se pysyy toteutuneessa muodossaan vielä varsin hyvin koossa. Kognitiivisen kielentutkimuksen kehityksessä olisi ollut perusteltua ottaa tarkastelun kohteeksi »n-sija» kokonaisuudessaan. Jaakola kuitenkin puolustaa genetiivin ja akkusatiivin erottamista konstruktioiden perusteella ja osoittaa genetiivin ja instruktii-
vin rajan häilyvyyden varsinkin A-genetiivin yhteydessä.

VIITEPISTEMALLI GENETIIVIN KUVANA

Jaakola soveltaa suomen genetiivin kuvaukseen Ronald W. Langackerin (1993) viitepistemallia. Mallin soveltuvuus tulee hyvin motivoituksi jo luvun 2 tekstuaalisen tarkastelun kautta. Kaikkiaan luku 2 tarjoaa uutta tietoa suomen genetiivin tekstuaalisista tendensseistä informaatiorakenteen kannalta. Jaakola osoittaa informaatiijäsennyksen yleiset suuntaviivat ja hierarkian, jonka mukaan genetiivimuotoinen konstruktion jäsen tarjoaa yleensä tutumpana pääsän tai paikannusohjeen edussanan-

sa osoittamaan kohteeseen (esimerkiksi Anna on viitepiste autolle lausekkeessa *Annan auto*).¹

Karkean tason yleistyksenä viitepistemalli jättää kuitenkin myös avoimia kysymyksiä. Epäselväksi jää, mitä Jaakola tarkoittaa, kun hän luonnehtii viitepiste-epäsymmetrian sijaitsevan havaintoprosessin ja kulttuuristen konventioiden tasolla. Hänen analyysissään se kuitenkin määrittäytyy kielen muotorakenteen kautta. Viitepistemalli saa kaikenkattavan superskeeman roolin, vaikka Jaakolan kannanotot sen luonteesta ovat osin ristiriitaisia. Varsinaista perinteistä perus- tai keskusmerkityksen asemaa viitepistemalli ei saa, koska se on niin skemaattinen, ettei siitä voi johtaa kontekstuaalisia merkityksiä. Toisaalta, kuten Jaakola itsekin toteaa, viitepistemalli ei yksinään erottele genetiiviä muista kategorioista. Yhteen kategoriaan keskittyvä analyysi ei yleensä helposti pysty määrittämään kategorian esiintymisedellytyksiä suhteessa muihin kategorioihin.

Vaikka Jaakolan tutkimus on laaja, se on kuitenkin hyvin tiivis varsinkin sellaisissa kohdissa, joissa viitataan aiempaan tutkimukseen. Runsasta lähdekirjallisuutta on käytetty asiantuntevasti mutta sivumäärää ei ole kartutettu aiemman tutkimuksen referoinnilla. Tätä voi pitää jopa puutteena. Ainakaan se ei helpota argumentoinnin seuraamista. Voi myös kysyä, eikö niin suomea koskeva kuin kansainvälinenkin genetiivitutkimus ole tarjonnut tämän enempää viirikkeitä tai vastaväitteiden aihetta. Jaakola ei niinkään asetu argumentoimaan aiempaa genetiivitutkimusta vastaan vaan rakentaa

¹ Taulukon 2:10 edellä termit ovat vaihtaneet paikkaa. Oikea muotoilu olisi: kiintopiste on aina saavutettavampi tai yhtä uusi kuin muuttuja.

tutkimusperinteelle ja päättyy samansuuntaisiin tuloksiin aiemman tutkimuksen kanssa. Taylorin (1996) possessiivista kokemushahmoa hän käyttää havainnollisena vertailukohtana N-genetiivin alaryhmien kuvauksessa, mutta Taylorin lähestymistavasta olisi löytynyt enemmänkin kritiikin aihetta.

Paikoin Jaakolan argumentoinnissa on lievää ristiriitaisuutta tai turhaa varovaisuutta: jotkin asiat voisi sanoa suuremmin. Ongelmakohtissa Jaakola korostaa muodon koossapitävää vaikutusta genetiivin kategoriassa. Vaikka tämä onkin kognitiivisen kielentutkimuksen kontrastiperiaatteen² mukaista ajattelua, se herättää kuitenkin kysymyksen, kuinka pitkälle genetiivin voisi sittenkin nähdä lauseaseman mukaan määräytyvänä sijana. Jaakolan analyysi korostaa muodon ja merkityksen erottamattomuutta yhteyttä. Silti hän toteaa päätyvänsä merkityslähtöisen analyysinsa kautta samanlaiseen tulkintaan kuin Vainikka (1993) ja Jokinen (1991), joiden mukaan genetiivi toimii spesifioijapositionissa eli substantiivin ja adjektiivin tarkenteen sijana. Kuilu autonomisen syntaksin ja merkityslähtöisen kuvauksen välillä on tässä ylitetty liiemmitä kommentteita.

Muutamit teoreettiset käsitteet ja kvauskysymykset olisivat ansainneet tarkempaa pohdiskelua. Merkityksenkuvaus painii sen ongelman kanssa, kuinka pikkutarkalle tasolle merkityserittelyssä on syytä mennä. Jaakolan tutkimuksessa tämä tulee ilmi esimerkiksi hänen käsitellessään konseptuaalisia perusrelaatioita paikan genetiivin yhteydessä (luku 3.3.2). Viitepistemalli edellyttää relaatioista assosiaatiota, joka voi ilmentää tarkemmin määrittelemätöntä yhteyttä kahden entiteetin välillä. Jaakola nä-

kee genetiivin hahmottavan toisinaan myös muita relaatioita kuten inklusion (*tuvan pöytä*) ja separaation (*puolueen ulkopuolella*). Keskeinen kysymys on, mikä on genetiivikonstruktion tasolla eroteltava merkitys ja mikä taas lekseemeistä spesifioituvaa merkitystä, jota ei ole syytä lukea genetiivin merkitykseksi. En näkisi paikan genetiivin statusta erillisenä kategoriana kaikkiaan yhtä kiistattomana kuin Jaakola, joka kylläkin toteaa sen edellyttävän usein kontrastoivaa kontekstia (vrt. *?pöydän kone* vs. *opettajanpöydän kone*).

Luvuissa 3–6 Jaakola analysoi erilaisia lausekkeita ja lausetyyppejä, joissa genetiivi esiintyy. Huomion kohteena ovat muutujan (edussanan) ja genetiivimuotoisen kiintopisteen semanttiset luokat sekä niiden välisen relaation luonne. Luku 3 on työn laajin, 100 sivua, ja se kuvaa taajimmin esiintyvää N-genetiiviä, jossa edussana on substantiivi. Jaakola osoittaa esimerkkien avulla, miten Taylorin (1996) kokemushahmon kaikki kriteerit joustavat ja painopiste siirtyy possessiivisuudesta skemaattisempaan henkilöviitteisyyteen. Käsitteistäjä rakentaa oman näkökulmansa sellaisissa lausekkeissa kuin *minun Afrikkani*.

SUMEAT RAJAT

Kognitiivisen kielentutkimuksen lähestymistapa suosii prototyyppisten tapausten rikasta kuvaamista rajoitusten etsimisen kustannuksella, koska se näkee kategorioiden rajat sumeina ja jatkumonluontoisina. Eri sijojen tarjoamien ilmaisuvaihtoehtojen strukturaalisiin oppositioihin olisi kuitenkin kannattanut kiinnittää systemaattisemmin huomiota (*minun Afrikkani* vs. *minä Afrikassa*, *Afrika minussa*; *aavikon*

² Kontrastiperiaatteen mukaan muodon ero heijastaa merkityseroa.

vaeltajat vs. *vaeltajat aavikolla*). Nyt tulevat ilmi vain sellaiset peruserot kuin että adessiivi tyypillisesti ilmaisee väliaikais- ta hallussapitoa verrattuna genetiivin possessiivisuuteen (*Eerolla on levy* vs. *Eeron levy*).

Sijan käytön rajoituksia selittää osin myös vaikutusalahierarkia. Kokonaisuuden ja osan genetiivi noudattaa välittömän vaikutusalan hierarkiaa muutenkin kuin ruumiinosien yhteydessä (*sormen kynsi* vs. *?käden kynsi*). Kyse on Jaakolan mukaan kuitenkin perspektiivistä, jota konteksti voi muunnella epäkonventionaalisia vaikutusalahierarkioita sallivaan suuntaan.

Jaakolan tasaisen vahva analyysi sisältää monia elegantteja ratkaisuja, kuten selityksen siihen, miksi kvantorit eivät käy genetiivin muuttujiksi (*?veden kaikki*; s. 124–127). Kyse on siitä, että genetiivi hahmottaa substantiivin jaottomaksi ja sen tarkoitteen rajatuksi toisin kuin elatiivi ja partitiivi (*kaikki vedestä, paljon vettä*). Jaakola selittää tämän siten, että genetiivikiintopisteen hahmottama kokonaisuus tekee osan tunnistettavaksi. Kvanttorit sopivat tähän huonosti, koska ne eivät spesifioi osan referenttiä vaan osoittavat tiettyä määrää kokonaisuudesta.

Henkilöviitteinen, kokonaisuuden ja osan genetiivi sekä nominaalistukseen liittyvä genetiivi muodostavat varsin selvät ja typologisia trendejä noudattavat merkitystihentymät, joiden väliset suhteet Jaakola esittää uskottavasti. Kovempi pala on sen sijaan kuvaileva genetiivi, joka rikkoo muiden kategorioiden noudattamaa empatiahierarkiaa (luku 3.7). Jo Tunkelo (1908, 1920) on kiinnittänyt huomiota siihen, että suomen kuvailugenetiiviä vastaavia ilmausryhmiä löytyy ruotsista (*viidentoista minuutin tauko*, vrt. *en femton minuters rast*; *saa-tanan akka*, vrt. *en satans kärring*; *synnin pesä*, vrt. *ett syndens näste*). Ruotsissa näiden syntaktinen sijoittuminen kuvailukent-

tään näkyy artikkelin käytöstä. Typologi- sessa kirjallisuudessa kuvailugenetiivien erityislaatuun on kiinnittänyt huomiota Koptjevskaja-Tamm (2003, tulossa).

Jaakola toteaa kuvailugenetiivien nou- dattavan pitkälti jäsenystä spesifisempi kiintopiste suhteessa skemaattisempaan muuttajaan tai alakäsite suhteessa yläkäsitteeseen (esimerkiksi *suomen kieli*). Näiden genetiivien kuvausongelma ei ehkä olekaan viitepistejäsennyksessä, vaan siinä, miten kiintopisteen toimiminen paikannusohjeena näissä selitetään. Jaakola esittää ratkai- suksi viitepistemallin rikastamisen kuvaus- kohteen yksityiskohtaisella analyysillä. Hän katsoo kuvailugenetiivin subjektiivisemmaksi, selvemmin puhujan konstruoimaksi suhteeksi. Subjektiivistumisessa olennaista on se, että viitepisteen avaaman pääsyn sijasta genetiivi korostaa käsitteis- täjän näkökulmaa kohteeseen viitepisteen kautta (s. 88, 139). Eroa on kuitenkin vai- kea hahmottaa kuvausmallissa, joka kaik- kiaan korostaa merkityksen konstruoitua luonnetta.

Jaakolan tutkimus ilmestyi juuri ennen *Isoa suomen kielioppia* (2004), minkä vuoksi kumpikaan ei ole päässyt täysipai- noisesti hyödyntämään toistaan. Yksittäis- tutkimuksen ja koko kielen rakenteen yleis- esityksen tavoitteet ovat tietenkin erilaiset, mutta joiltakin osin näiden kahden teoksen genetiivikuvaukset houkuttelevat vertai- luun. Esimerkiksi Ison suomen kieliopin yhdyssanoja tarkasteleva osuus päihittää jäsenyneysydessään Jaakolan katsauksen yhdyssanojen nominatiivi- ja genetiiviosan vaihteluun (luku 3.8), vaikka jälkimmäisel- lä toki on oma paikkansa Jaakolan tutki- muksen kokonaisuudessa.

Kiitosta sen sijaan ansaitsee jäsenyney- syydessään luku 3.9, jossa Jaakola tarkas- telee »irralisia» genetiivejä konstruktioina. Hän perustelee esimerkkien analyysin kaut- ta kantansa, ettei genetiivipredikaatiivi

(esim. *Auto on Marjutin*) ole nominaalisen genetiivin lohkeama vaan oma konstruktionensa.

Kokoavassa tarkastelussa luvussa 3.10 Jaakola osoittaa viehättävän satuesimerkin avulla, kuinka innovatiivinen genetiivi-NP *sadan vuoden auto* motivoituu kontekstissaan jatkumoksi useammasta konventionaalaisesta genetiivityypistä. Kuviosta 3:10 käyvät ilmi N-genetiivin keskeiset merkitystihentymät ja niiden jatkumonluonteisuus suhteessa P-, A- ja V-genetiiviin. Ollisiin kuitenkin kaivannut sen rinnalle vielä koostetta N-genetiivin sisäisistä merkitystihentymistä siitäkin huolimatta, että verkon voisi piirtää eri tavoin eri näkökulmista, kuten Jaakola toteaa. Kognitiivisen kielentutkimuksen kuvastraditiossa on ilmeinen epäsuhta sen suhteen, kuinka suosittu verkkometafora on ja kuinka vähän verkkoja havainnollistetaan visuaalisina esityksinä.

Luku 4 on suhteellisen suppea mutta hyvin jäsentynyt katsaus adpositioihin. Tiiviys on puolustettavissa, koska itämerensuomalaiset adpositiot ovat olleet viime vuosina vilkkaan tutkimuksen kohde (Grünthal 2003; Haukioja 1998, 2000; Jaakola 1997; Ojutkangas 2001; Suutari tulos). Antoisaa luvussa on jatkumonluonteisuuden osoittaminen. Adpositioiden luokka näyttäytyy suomessa avoimena: siihen voi eri perustein kytkeä tulkinnanvaraisia rajatapauksia. Jaakola vertaa esimerkiksi evidentialista tyyppiä *minun mielestäni* V-tyyppiin *minun nähdäkseni*, *minun tietääkseni*.

VIITEPISTEMALLI KOETUKSELLA

Jos P-genetiivi sopi varsin kitkattomasti N-genetiivin perusteella luotuun yleiskuvaan, niin A-genetiivi tuo pähkinöitä purtavaksi luvussa 5. Adjektiivin ja adverbien määritynä esiintyy useita *n*-loppuisia muotoja

(*kivenkova, oikein hyvä, aivan oikein*), joiden historialliset lähtökohdatkin ovat kiistanalaisia. Jaakola nojaa laaja-alaiseen käsitykseen kielen analogisuudesta, siitä, että kielelliset luokat jäsentyvät mallimuodosteiden perusteella ja mallivaikutuksia voidaan hahmottaa useampaankin suuntaan. A-genetiivi rinnastuu kuvailugenetiiveihin. Viitepistemallin soveltamisessa tuottaa ongelmia se, että A-genetiiviin eivät päde empatiahierarkian ja informaatiojäsennyksen N-genetiiviin soveltuvat tendenssit. Tosin nekään eivät aina vaikuta kiistatottoman vahvoilta kaikkien Jaakolan esittämien suhdelukujen valossa. Kommentointia kaipaisi esimerkiksi, miten kuvion 3:7 esittämään empatiahierarkiaan sopii se, että abstraktit elottomat muodostavat suurimman ryhmän kiintopisteistä asiategstiaineistossa taulukossa 3:2.

Yhteys muuhun genetiivin käyttöön löytyy karkealla tasolla siitä, että genetiivijäsen toteuttaa tausta-kuviojakoa myös A-genetiivissä. Jaakola toteaa A-genetiivin mukautuvan siihen kuvailugenetiivin konstruointiin, jossa genetiivi ilmaisee ominaisuutta. Suorimman yhteyden Jaakola näkee N-genetiivin kokonaisuus-osa-suhteen ja A-genetiivin kokonaisuus-ominaisuussuhteen välillä (*kiven kovuus – kivenkova, euron hinta – euron hintainen*). Eintensifioivat määritteet voivat toimia tutumman ja uudemman välisen hierarkian mukaan paikannusohjeina edussanan ilmaisemalle ominaisuudelle (*saksalaisen täsmällinen*). Toisena tyyppinä Jaakola erottaa intensifointi-skeeman, kuten ilmauksessa *erittäin hieno*, jonka *n*-määrite laajenee tiukasti tulkitun genetiivin ulkopuolelle mahdollisiin instruktiivi- tai jopa akkusatiivimuotoihin. Genetiivin voi Jaakolan mukaan katsoa *n*-skeeman ja produktiivisuutensa tuella vallanneen siinä alaa.

V-genetiiviä tarkasteleva luku 6 luo kokonaiskuvan siitä, kuinka suomen gene-

tiivä asettuu infiniittisiin ja finiittisiin verbikonstruktioihin ja kuinka tämä kuva sopii Jaakolan luomaan yleiskuvaan koko genetiivin kategoriasta. V-genetiivi on syntaktisesta varioivuudestaan huolimatta semanttisesti yksinkertaisempi kuin N-genetiivi: finiittiverbien subjektigenetiivit ovat tyypillisesti kokijoita (*meidän on mukava olla*), infiniitivien taas agentteja (*lasten tullessa*). Jaakola ryhmittelee genetiivin sisältävät infiniitivi- ja partisiippi-rakenteet havainnollisesti neljään ryhmään: temporaalirakenteisiin (*sateen satuessa, loputtua*), havainto- ja kognitio-verbikonstruktioihin (*minun tietääkseni, kaikkien kuullen, äidin huomaamatta*), agenttirakenteisiin (*asia on hallituksen päättämä, päätettävä, päätettävissä; kirveen koskemattomissa*) sekä permissiivi- ja referatiivirakenteisiin (*näin tyttöjen menevän, annoin tyttöjen mennä*).

Finiittikonstruktioit Jaakola jakaa nesessiivisiin (*sinun täytyy tulla*) ja habitiivisiin, jotka muodostavat jatkumon kokijan toiminnallisuuden suhteen (*minun on kylmä – minun kävi sääliksi häntä*). Näiden lisäksi on välimuotoja, joista Jaakola tarkastelee erityisesti arvottavaa adjektiivillista konstruktioityyppiä *hyvä paikka lasten olla* (luku 6.3.3). Lisäksi tarkasteluun tulee genetiivin ja ulkopaikallissijojen vaihtelu. Niissä yhteyksissä, joissa genetiivin ja *l*-sijojen välille ei hahmotu selvä *l*-sijojen lokaalisuutta korostava merkitysero, paljastuu genetiivin ilmaisualueeksi erityisesti välttämättömyys (*minun on määrä vs. minulla on oikeus*).

Jaakola toteaa genetiivisubjektin esiintyvän rakenteissa, jotka ovat vaihtoehtoisesti usein ilmisubjektittomia. Kyseeseen tulee paitsi vuorottelu pelkällä possessiivisuffiksilla ilmaistun subjektin kanssa myös niin kutsuttu nollapersoonaa. Kognitiivisen kielentutkimuksen kehityksessä vaihtelu tarjoaisi mahdollisuuden laajentaa keskustelua sub-

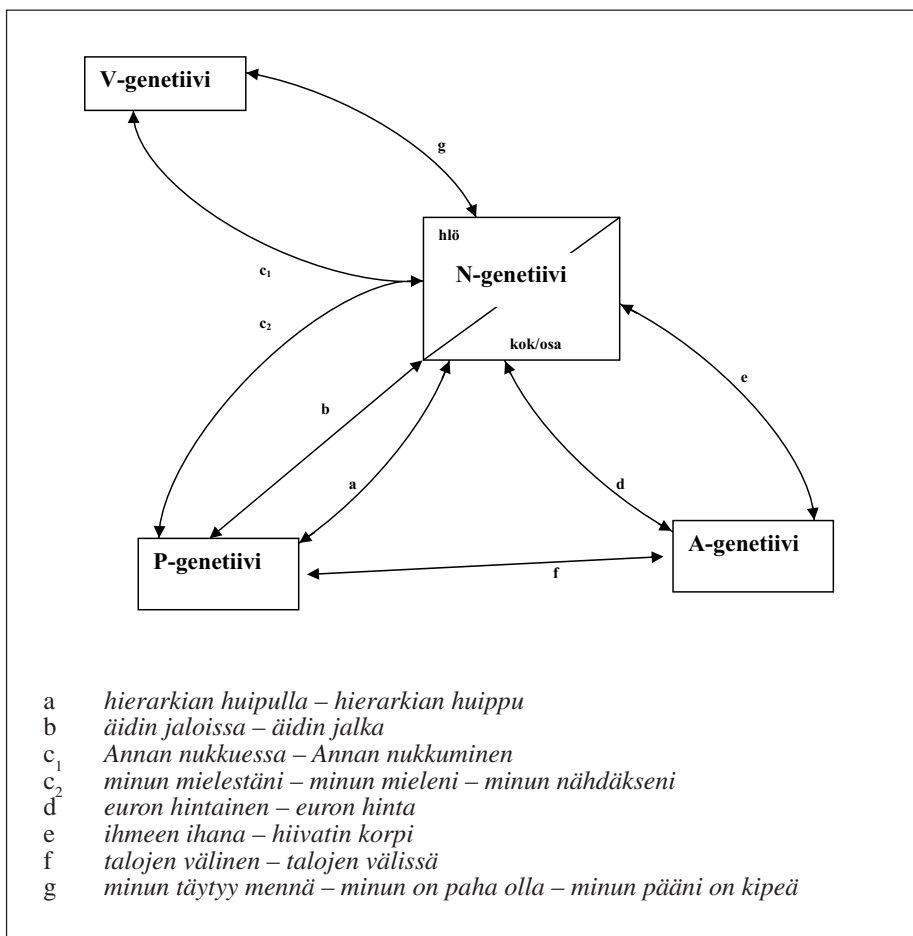
jektivistumisen kysymyksiin. Myös possessiivisuffiksin käsittely jää varsin vähälle.

Subjektigenetiivin tulkinta on sinänsä ongelmatonta: Langacker (1993) tulkitsee myös lauseen subjektit muuttujina viitepistemallin toteutumiksi. Tämä liittyy kuitenkin laajempaan kysymykseen siitä, kuinka erotteleva viitepistejäsenitys on genetiivin kuvauksessa verrattuna vaihtoehtoisiin kategorioihin, Jaakola kun on valmis pitämään myös yhdyssanojen nominatiivimuotoisia määriteosia viitepisteinä.

Jaakola argumentoi vakuuttavasti sen puolesta, että infiniittiset V-genetiivit tarvitsevat konstruktiokohtaisen tarkastelun. Pääperuste on se, etteivät eri infiniitivi- ja partisiippityypit ole täysin produktiivisia vaan niissä esiintyy erilaisia rajoituksia. Finiittiverbikonstruktioiden subjektigenetiiviä ei Jaakolan mielestä voi rinnastaa N-genetiiviin yhtä suorien rinnakaistapauksien tuella kuin infiniittisten konstruktioiden subjektigenetiiviä (vrt. *auringon nousnessa* ja *auringon nousu*). Hän olettaa kuitenkin, että infiniitivin subjektigenetiivi on voinut tarjota mallin dativiadverbiaalin kehittymiselle subjektigenetiiviksi nesessiivirakenteissa. Verrattavuuden ja vaikutusyhteyksien suhde konstruktioiden erillisyyteen olisi ansainnut pohdintaa.

Loppukatsaukseksi luku 7 on lyhyt, vain 5 sivua. Kuvio 7:1 esittää genetiivin merkitysverkon karkean yleiskuvan. Se hahmotuisi helpommin, jos sen rinnalla esitettäisiin nuolien kuvaamat merkitysjatkomot esimerkkien avulla (ks. kuviota 1 seuraavalla sivulla). Suurimpana puutteena pidän sitä, että Jaakola ei kootusti suhteuta tuloksiaan suomen genetiivistä eurooppalaiskielten genetiiviä koskevaan typologiseen tietoon. Lukija saa nyt tyytyä etsimään viittauksia typologiaan sieltä täältä analyysin lomasta. Suomen genetiivi osoittautuu rikkaaksi ja antoisaksi kategoriaksi typologisen vertailun kannalta.

▷

Kuvio 1. Genetiivikategorian sisäinen jäsentyminen Jaakolan (2004: 278) mukaan.

Jaakola luo väitöskirjassaan suomen genetiivistä jäsentyneen kuvan, jolla on ilmeistä sovellusarvoa esimerkiksi suomen kielen opettamisessa vieraana kielenä. Jaakolan kuvauksessa metsä näkyy puilta toisin kuin Tunkelon (1908, 1920) perusteellisessa genetiivitutkimuksessa. Genetiivin kuva on toisaalta myös täyteläisempi kuin sen syntaktista jäsentymistä painottavissa tutkimuksissa (esim. Kangasmaa-Minn 1972). Merkitysyhteyksien ja jatkumoiden korostaminen selittää genetiivin kategoriaa joustavana ilmaisupotentiaalina toisin kuin perinteisemmät kielioppien yleiskatsaukset (esim. Penttilä 1963). Viite-

pistemallin sovelluksena Jaakolan tutkimus on varsin puhtasoppista kognitiivista kielioppia ja sellaisena kiintoisa lisä kognitiivista kielentutkimusta soveltavien suomalaisten väitöskirjojen sarjaan, jota on tähän asti leimannut pikemminkin eklektisyys. ■

TIINA ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ
 Sähköposti: tiina.onikki@helsinki.fi

LÄHTEET

GRÜNTAL, RIHO 2003: *Finnic adpositions and cases in change*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia 244.

- Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- HAUKIOJA, TIMO 1998: Rektio ja rajattuus: huomioita suomen adpositioiden rektiosta. – Anneli Pajunen (toim.), *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja tyypologiasta* s. 217–229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2000: Adpositioista ja relationaalisista substantiiveista. – Anneli Pajunen (toim.), *Näkökulmia kielitypologiaan* s. 88–108. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Iso suomen kielioppi = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JAAKOLA, MINNA 1997: Genetiivin kanssa esiintyvien adpositioiden kieliopillistumisesta. – Tapani Lehtinen & Lea Laitinen (toim.), *Kieliopillistuminen. Tapaustutkimuksia suomesta*. Kieli 12 s. 121–156. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- JOKINEN, KRISTIINA 1991: On the two genitives in Finnish. – EURO TYP working papers 7: Noun phrase structure 14.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1972: Genetiivin funktioista. – *Sananjalka* 14 s. 27–35.
- KOPTJEVSKAJA-TAMM, MARIA 2003: *A woman of sin, a man of duty and a hell of mess*: Non-determiner genitives in Swedish. – Frans Plank (toim.), *Noun phrase structure in the languages of Europe: Empirical approaches to language typology* s. 515–558. Eurotyp 20:7. Berlin: Mouton de Gruyter.
- tulossa: Maria's ring of gold: Adnominal possession and non-anchoring relations in European languages. – Ji-yung Kim, Yu. Lander & B. H. Pardee (toim.), *Possessives and beyond: Semantics and syntax* s. 155–181. Amherst, MA: GLSA Publications.
- LANGACKER, RONALD W. 1993: Reference-point constructions. – *Cognitive linguistics* 1 s. 1–38.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2001: *Ruumiinosaanimien kieliopillistuminen suomessa ja virossa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: *Suomen kielioppi*. Helsinki: WSOY.
- SUUTARI, TONI tulossa: *Suomi ja viro muutoksessa. Pää-kantaiset muodot kielen kehityksen kuvaajina*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- TAYLOR, JOHN R. 1996: *Possessives in English: An exploration in cognitive grammar*. Oxford: Clarendon Press.
- TUNKELO, E. A. 1908: *Alkusuomen genitiivi relatiivisen nimen apugloosana. Semologinen tutkimuskoe*. Alkusuomen genitiivin funktioista I, 1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1920: *Alkusuomen genitiivi absoluuttisen nimen apugloosana: Semologinen tutkimuskoe*. Alkusuomen genitiivin funktioista I, 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VAINIKKA, ANNE 1993: The three structural cases in Finnish. – Anders Holmberg & Urpo Nikanne (toim.), *Case and other functional categories in Finnish syntax* s. 131–161. Studies in generative grammar 39. Berlin: Mouton de Gruyter.